

Žmogus ar triušis?

05-11-25 C.S. Lewis

Ar įmanoma gerai nugyventi gyvenimą netikint tuo, ką teigia krikščionybė? Apie tai buvau paprašytas parašyti, bet prieš imdamasis šios temos, turiu kai ką aptarti. Klausimas skamba taip, tarsi būtų pasiteirauta asmens, kuris sau tarė: "Man nerūpi, ar krikščionys sako tiesą, ar meluoja. Kas man darbo, ar pasaulis toks, kaip kalba krikščionys, ar toks, kaip jį supranta materialistai? Mane domina tik vienas dalykas – tai, kas garantuoja gerą gyvenimą. Todėl savo pažiūras renkuosi ne pagal tai, kas yra teisinga, bet kas yra naudinga."

Atvirai pasakius, toks nusiteikimas man nedžiugina širdies. Vienas iš svarbiausių dalykų, kuo žmogus skiriasi nuo gyvūno, yra noras žinoti: jis trokšta išsiaiškinti, kaip yra iš tiesų, tik dėl paties žinojimo. Visiškai nuslopinus šį poreikį, iš žmogaus belieka kažkas, ką jau sunku žmogumi pavadinti. Rimtai kalbant, abejoju, kad kuris iš jūsų būtumėte kokiu nors metu praradęs šį potrošį. Tačiau nuolatos girdėdami kvailų pamokslininkų žodžius, kaip krikščionybė gali daug padėti ir kokia ji naudinga visuomenei, galėjote užmiršę tuo patikėti, tačiau krikščionių tikėjimas nėra patentuoti vaistai.

Krikščionybė pateikia tam tikrus faktus – kad papasakotų, koks iš tiesų yra pasaulis. Tai, kaip ji supranta pasaulį, gali būti tiesa, bet gali ir nebūti, bet jei jau ėmėtės šio klausimo, natūralu, kad smalsumas vers jus ieškoti atsakymo. Jei krikščionybė neteisi, joks sąžiningas žmogus nenorės daugiau ja tikėti, kokia ji bebūtų naudinga. O jei teisi, kiekvienas sąžiningas žmogus norės ja tikėti, nors jokios naudos ji išvis neduotų.

Tai supratę, jau galime suvokti ir daugiau. Jeigu nutiktų taip, jog tiesa vis dėlto yra krikščionybės pusėje, gali paaiškėti, kad tiems, kurie šią tiesą žino, ir tiems, kurie jos nežino, sektis gyvenime gali vienodai gerai. Tačiau faktų žinojimas turėtų daryti įtaką asmens veiksams. Įsivaizduokite, jog sutikote badaujančią žmogų, todėl būtų teisinga tučtuojau ką nors daryti. Neturėdamas medicinos žinių, greičiausiai duotumėte jam gerai pavalgyti, o tai jam, žinoma, galėtų baigtis mirtimi. Štai kaip būna, kai dirbama apgraibomis.

Ir krikščionis, ir nekrikščionis – abu gali norėti savo bičiuliui daryti tik gera. Vienas tiki, kad žmogus gyvens amžinai, kad jis sukurtas Dievu ir yra taip padarytas, kad galėtų surasti savo tikrąją ir amžiną laimę, susijungdamas su Dievu, kad buvo išklydęs iš teisingo kelio ir kad klusnus tikėjimas į Kristų yra vienintelis kelias atgal. Kitas tiki, jog žmogus yra atsitiktinumo padarinys, aklos materijos veiklos rezultatas, kad prasidėjo kaip gyvūnas, po truputį tobulėjo, gyvens maždaug septyniasdešimt metų, kad jo laimė visiškai priklauso nuo socialinių sąlygų ar politinių organizacijų (pavyzdžiui, gimimų kontrolės, teisinės sistemos, išsilavinimo ir pan.), o visa kita gali tapti "gera" ar "bloga" paprasčiausiai tiek, kiek tai atitinkamos rūšies "laimei" padeda ar trukdo.

Yra ne taip jau mažai dalykų, kuriuos vertėtų daryti savo bičiuliui ir piliečių labui ir dėl kurių vieni ir kiti puikiausiai sutartų. Tokių, kaip gerai veikianti kanalizacija, geros ligoninės ar sveikas maistas. Bet anksčiau ar vėliau, įgyvendinant šias idėjas praktiškai, nuomonės nebesutaptų. Sakykime, abeji teiktų mižinišką reikšmę švietimui, tačiau visiškai kitoks būtų jų supratimas apie išsilavinimą, kurį žmonės turėtų gauti. Vėlgi, jei materialistas matytų tikslą "kad daugumai būtų geriau", krikščionis atsakydamas tartų: "Net jei dauguma žmonių pasidarytų daug laimingesni, to, kas yra neteisinga, neturime teisės daryti". Ir visą laiką jų veiklą žymėtų vienas didžiulis skirtumas. Tokius dalykus kaip tautos, klasės, civilizacijos materialistas laikytų nepalyginamai svarbesniais už individą, nes individai gyvena viso labo tik apie septyniasdešimt varganų metų, o žmonių grupės egzistavimas gali tęstis šimtmečius. Tačiau krikščioniui yra svarbesni individai, nes jie gyvena amžinai. O rasės, civilizacijos ir kiti

panašūs dalykai tėra vienadieniai, pranykstantys reiškiniai.

Krikščionis ir materialistas laikosi skirtingų pažiūrų. Abu begali būti teisūs. Elgesys to, kuris neteisus, paprasčiausiai neatitiks pasaulio tvarkos, kol galų gale, turėdamas pačius geriausius ketinimus, jis savo bičiuliams tik padės nukeliauti ten, kur viešpatauja destrukcija.

Turėdamas pačius geriausius ketinimus... Vadinasi, tai ne jo kaltė? Iš tikrųjų, argi Dievas (jei toks yra) baustų žmogų už klaidas iš sąžiningumo? Bet kodėl jums tik tai terūpi? Nejau visą gyvenimą liksime tamsoje, darydami neatitaisomą žalą vien todėl, jos kažkas mums garantavo, kad mūsų pačių kailis nenukentės ir kad niekas nesirengia mūsų bausti ar kaltinti. Negaliu patikėti, kad toks lygis tenkintų skaitytoją. Ir net jeigu taip būtų, turiu dar štai ką pasakyti.

Klausimas, kuris mums kilo, nėra "ar įmanoma gerai gyventi ir be krikščionybės?" Iš tikro klausimas "ar aš galiu?" Kaip žinome, visados gyveno gerų žmonių, kurie nebuvo krikščionys: pavyzdžiui, Sokratas ir Konfucijus, nieko apie krikščionybę negirdėję, arba tokios asmenybės kaip J. S. Millis, kurios visai sąžiningai nebūtų galėjusios krikščionybės priimti. Jei jų ketinimai buvo tikrai geri, kaip įsivaizduoju (nors negaliu žinoti, kas iš tikro jų širdyse), aš tikiu ir vilioju, kad Dievo išmintis ir jo malonė apsaugos nuo to blogio, kurio jie nematė, tačiau kuris, likęs nepastebėtas, pridarytų daug žalos jiems patiems ir jų sekėjams.

Tačiau asmens, sakančio: "Kodėl negalėčiau visai gerai gyventi, netikėdamas krikščionių idėjomis?" – pozicija šiek tiek skiriasi. Jei jis nieko apie krikščionybę nebūtų girdėjęs, šio klausimo iš viso nekeltų. O jei būtų girdėjęs ir rimtai į šį klausimą pažiūrėjęs, o tada nutaręs, kad ji neteisi, tuo labiau tokio klausimo nekeltų. Žmogus, užduodantis šį klausimą, yra girdėjęs apie krikščionybę ir nėra įsitikinęs, kad jis negali būti teisi. Iš tikro jis klausia: "Ar tikrai verta dėl to jaudintis? Gal galėčiau apskritai šį klausimą palikti nuošalyje, – kam belstis į duris, kelti triukšmą, jei ir be to gerai gyventi?"

Priimdami tokio žmogaus pasakymą, kad jis ir taip "gerai" gyvenęs, reikštų palikti jį ramybėje tuo metu, kai jis net nepabandė išsiaiškinti, ką tas "gerai" reiškia. Bet tai dar ne viskas. Todėl nėra prasmės teirautis, ar Dievas nubaūs jį už bailumą ir tingėjimą. Jie patys save nubaūs. Žmogus sabotuoja šį klausimą. Jis užsispyrė nežinoti, ar krikščionybė sako tiesą, ar ne, nes nujaučia, jog jei ji teisi – rūpesčiams nebus pabaigos. Šis asmuo panašus į žmogų, kuris mirtinai užmiršta žvilgtelėti į tvarkaraštį, kur prie kokių nors nemalonių pareigų gali būti jo pavardė. Kita vertus, jį galima palyginti su tokiu asmeniu, kuris nedrįsta pasitikrinti banke savo sąskaitos dėl to, kad bijo pamatyti, kiek joje likę pinigų. Dar jis primena žmogų, kuris, pirmą kartą pajutęs paslaptinę skausmą, vengia eiti pas gydytoją, nes baiminasi išgirsti ką nors blogo.

Žmogus, kuris dėl šių priežasčių lieka netikintis, taip elgiasi ne todėl, jog klysta iš sąžiningumo. Kaip tik atvirkščiai, – iš nesąžiningumo. Ir šis nesąžiningumas ims plėstis, apimdamas jo mintis ir veiksmus: žmogus prarado savo intelektualinę nekaltybę. Sąžiningas Kristaus atmetimas, nors ir labai klaidingas, bus atleistas ir pagydytas: "Kas tartų žodį prieš Žmogaus Sūnų, tam bus atleista" (Lk 12,10). Tačiau Žmogaus Sūnaus vengti, žvelgti kitur, apsimesti, kad nepastebėjote, duoti suprasti, jog staiga jus kažkas labai sudomino kitoje gatvės pusėje, nepakelti telefono ragelio, nes tai gal jis skambina, palikti neatplėštus nepažįstamu braižu užrašytus ir jums adresuotus laiškus – visai kas kita. Galite nebūti tikras, ar verta tapti krikščioniu. Bet puikiai suvokiate, kad turite būti žmogumi, o ne stručiu, bandančiu paslėpti galvą smėlyje.

Ir vėl – nes intelektualinė savigarba mūsų laikais nusmuko visai žemai – girdžiu, kaip kažkas verksmingai klausia: "Ar tai man padės? Ar būsiu laimingas? Ar tikrai manote, jog man bus geriau, kaip tapsiu krikščioniu?" Na, jei taip norite, mano atsakymas – taip. Nors atsakyti man visai nesinori. Štai durys – už jų, kaip kai kas teigia, jūsų laukia

visatos paslaptis. Arba tai tiesa, arba ne. Ir jeigu netiesa, tuomet tai, ką slepia durys, paprasčiausiai tėra didžiulė apgavystė, toks milžiniškas melas, kuriam vargu ar kas nors žmonijos istorijoje galėtų prilygti. Todėl argi nesiimtų kiekvienas žmogus (žmogus, o ne triušis) svarbaus uždavinio patikrinti, kaip yra iš tikrųjų, atiduodamas visą savo energiją tarnauti šiai nuostabiai paslapčiai arba visas savo jėgas sugriauti šiam gigantiškam melui? Na, o dabar, matydamas, kaip yra, ar ir toliau palaimingai tikėsite "moraliniu vystymusi"?

Na gerai, prižadu, jog krikščionybė duos jums daug gero – net daugiau, negu norėtumėte ar galėtumėte tikėtis. Ir pirmasis jos nešamas gėris (kažin ar apsidžiaugsite?) bus įkalti jums į galvą, kad tai, ką vadinate "gėriu", – kaip "padoriai gyventi" ir "būti maloniu žmogumi", – visai nėra patys svarbiausi bei reikalingiausi dalykai. Ji atskleis jums, kad negalite būti "geras" (visas dvidešimt keturias valandas per parą) vien savo paties moralinėmis pastangomis. Vėliau iš krikščionybės išmoksime, kad net jei sugebėtumėte toks būti – tai nėra tikslas, kuriam esate sukurtas. Žmogaus gyvenimas nesibaigia "moraliniu tobulumu". Tai, kam esate sukurti, yra visai kas kita. J. S. Millis ir Konfucijus (Sokratas buvo kiek arčiau tikrovės) paprasčiausiai dar nežinojo, kas iš tiesų yra gyvenimas. Žmonės, kurie klausia, ar negalėtų padoriai gyventi ir be Kristaus, paprasčiausiai nepažįsta gyvenimo. Nes jei pažinotų – suprastų, jog tai tebutų mechaniškai praleistas laikas, palyginti su tuo, kam mes, žmonės, esame skirti.

Moralumas yra būtinas. Bet dieviškasis gyvenimas, besireiškiantis mumyse, kviečiantis mus būti dievais, leidžia numanyti kažką tokio, kas "moralumą" prarys. Mes turime būti perdaryti. Mumyse gyvenantis triušis turi pranykti, – susirūpinęs, sąžiningas, etinis triušis, taip pat ir bailusis, juslinis triušis. Mes kraujuosime ir inkšime, kai kuokštais ims slinkti plaukai. Ir tada, mūsų nuostabai, po kailiu išvysime tai, ko net įsivaizduoti nebūtume galėję: tikrą žmogų, nemirštantį dievą, Dievo sūnų, tiesų, švytintį, išmintingą, gražų ir kupiną džiaugsmo.

"Kai ateis metas tobulumui, pasibaigs, kad netobula" (1 Kor 13,10). Mintis, jog "gerą gyvenimą" galima pasiekti be Kristaus, yra dvigubai klaidinga. Pirmiausia – tai neįmanoma. Antra – pasirinkdami "gerą gyvenimą" savo tikslu, mes prarandame tai, į ką nukreipta visa mūsų egzistencija. Moralumas yra kalnas, į kurį nepajėgiame įkopti savo pačių jėgomis. Net jei ir įstengtume, tai pasiekę viršukalnę, ore, kuriuo neįmanoma kvėpuoti, pavirstume į ledą, nes tęsti iki galo kelionę mums prireiktų sparnų. Štai nuo šios vietos prasideda tikrasis kilimas. Alpinisto virvės ir kirvukai jau atliko savo darbą, dabar metas skristi.

Versta iš: C.S. Lewis, God in the Dock.

Iš žurnalo "Prizmė" (98/1)

<http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-360.htm>